

שיעורי צבא הלוי

פרשת מצורע תשפ"ב

בדינא דכהן המטמא ובאיסורי הנאה

(מסכת נדה מ"ג ע"ב)

(א) נידון אי הכהן יכול לטמא ללא בקשת המנוגע. (ב) ההוכחה דיכול מהתוספתא והדחיה לזה. (ג) הוכחה מתינוק בן יומו דיכול, והא דיש שדחו שמייירי בעבד כנעני. (ד) נידון אי שייך בעבד שיאסר בהנאה. (ה) הדחיה לפ"ז למה שיש שדחו. (ו) היכ"ת דאדם נאסר בהנאה. (ז) העולה מהדברים.

מלבד זאת אינו בעלים עליו, וכדוהוכחנו לעיל, דהא אינו יכול לחתוך ממנו איברים, ואף בלא איסורא דחבלה, אלא האדון לא יכול לחבול בעבדו, כיון שאין לאדון כלל בעלות על זה, וא"כ שפיר יש להוכיח שאין צריך שהמנוגע יבא אל הכהן, [ועיין שאלת יעב"ץ (ח"א סי' קל"ח)].

ו. וכיון שדנו האם שייך עבד שאסור בהנאה, נראה שיש היכי תימצא אחר שכן אדם כן יהא אסור בהנאה.

דעיין בסוכה (מ"ז ע"ג), דאיתא "אלמה תנן רבי יהודה מטמא משום גולל, ורבי מאיר מטהר", ועיין במתני' באהלות (פ"ו מ"ט), דאיתא "בהמה שעשאה גולל לקבר, הנוגע בה מטמא טומאת שבעה, רבי מאיר אומר כל שיש בו רוח חיים, אינו מטמא משום גולל".

ובפירוש "גולל", פליגי רש"י ותוספות, דרש"י (ס"ג ע"ג ע"א, ד"ה ולא), כתב שגולל היינו כיסוי שעל המת, והתוספות (ס"ג ע"ה ולא) כתבו "כשהמת מונח בקבר מניחין על הקבר אבן גדולה, לסתום את חללה והוא נקרא גולל", והתוספות בשבת (מ"ז ע"ג ע"ב, ד"ה ע"ג) כתבו "פירש ר"ת דגולל היינו אבן גדולה שעל ארונו של מת, שקורין מצבה, וגוללין אותה שם הקרובים לסימן".

עוד נחלקו רש"י והתוספות, שבתוספות (סוכה כ"ג ע"א, ד"ה ולא), כתבו שהגולל מטמא רק כל זמן שהמת שם, וכ"ה ברמב"ם (הלכות טומאת מת פ"ז ה"ז), אבל רש"י בעירובין (מ"ז ע"ג ע"א, ד"ה ומטמא), כתב "מטמא משום גולל (-בהמה). אם עשאו גולל לקבר, מטמא לעולם באהל כמת עצמו, ואפילו ניטל משם, וכו'", [ועיין בחכמת אדם בסופו, בקונטרס מצבת משה].

והמשנה אחרונה (הלכות ס"ג), כתב דלמאן דאמר דבהמה מטמא משום גולל, כל שכן אדם דמטמא משום גולל, אלא דלא שכיח, [ובתפארת ישראל כתב דאדם לא, ובתפארת יעקב תמה עליו].

והנה לפי דברי המשנה אחרונה הרי שלרש"י שגולל שפירש מן המת, ג"כ מטמא באהל, א"כ נמצא שאדם זה שנעשה גולל לקבר, מטמא לעולם בטומאת אבי אבות הטומאה כמת, ואין לו תקנה.

[ועיין עוד בנדה (מ"ז ע"ג ע"ב), "בן השונמית מהו שייטמא, אמר להן מת מטמא, ואין חי מטמא", והנה יוצא דין מעניין, שהגולל שלו עדיין מטמא, והוא חמור יותר מהמת עצמו, שהרי בן השונמית עצמו אינו מטמא].

ועיין בספר המפתח (נמצא ס"ג), שציינו לצפנת פענח (תניא עמו 58), שדן בבהמה שנעשית גולל לקבר אם אסורה בהנאה, כמו קבר.

והשתא אם גם בן אדם נעשה גולל, א"כ יש לדון שהאדם הזה לבד מהא שטמא לעולם, יהא נמי אסור בהנאה לעולם.

ז. העולה מן הדברים דכהן יכול לטמא נגעים, אף בלא שהמנוגע ביקשו כלל לראות את הנגע, וכדמוכח מהתוספתא בב"ק, וממתני' דנדה.

ואדם שייך שיהא אסור בהנאה לעולם, אי עשהו גולל לקבר, למ"ד דבע"ח מטמא בגולל, [ולכ"ז, ולמ"ז אחרונה, ולפנת פענח].

המערכת: בהא שיש שרצו לתרץ דתינוק בן יומו שמיטמא בנגעים איירי בעבד, נראה דמוכח מהרמב"ם לא כן, דעיין ברמב"ם (הלכות טומאת מצבת פ"ט ה"ה) שכתב "הכל מתטמאין בנגעים, אפילו קטן בן יומו, והעבדים", וחילק לתרי, להא דעבדים וקטן.

"ובא אשר לו הבית, והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית". (פסוק ל"ח). פסוק ל"ח.

א. יש לדון האם כהן יכול לטמא נגעים, אף בלא שהמנוגע ביקשו כלל לראות את הנגע.

וב' הצדדים הם, אי יכול הכהן לטמא בזמן שלא בא המנוגע לפניו, כגון אם ראה הכהן נגע אצל אדם בשוק וטימאו, אי טמא, או דבעינן דוקא שהמנוגע יבא לפניו.

והצד שניביעי שיבא אל הכהן מדעתו, הוא מכיון דהא אמר' "מקיש ריבים לנגעים", וכדאיתא בסנהדרין (מ"ז ע"ג), וכיון דהוקשו, א"כ נימא דכמו דבדינים הרי צריכים לבא מרצונם לפני הדיין, כך בנגעים צריך שהמנוגע מרצונו יבא לפני הכהן.

ב. ויש להוכיח דלא בעינן דיבא המנוגע אל הכהן מדעתו, מהתוספתא (נ"ב פ"י ה"ג), דאיתא "גזל עבדים והזקינן, אילנות והזקינן, פירות והרקיבו, בית ונתנגע וכו', אומר לו הרי שלך לפניך".

ומוכח שאין צריך שהבעלים יבא לפני הכהן, שהרי איירי שגול את הבית, ואחר כך נטמא בנגעים.

ואולי יש לדחות דהתם מייירי בכהאי גוונא שהנגול ראה דנתנגע הבית, והוא בעצמו קרא לכהן, ועוד יש שרצו לדחות דאולי ליכא לאוכחי מהתם כיון דמייירי דהכהן לא טימא, ובכ"ז הנידון הוא בתוספתא כשמחזיר הגזלן בית שיש בו נגע, והבית ראוי להטמא, דיכול לומר לו הרי שלך לפניך.

ג. עוד יש להוכיח כן שהרי הדין הוא שגם תינוק בן יומו מטמא בנגעים, וכדאיתא במתני' בנדה (מ"ז ע"ג ע"ב), וכדפסק הרמב"ם (טומאת מצבת פ"ט ה"א), והרי לא שייך לומר דבעל הנגע מבקש מהכהן לראות את הנגע, דהא תינוק הוא, ואפ"ה יכול הכהן לטמא, וא"כ מוכח דלא בעינן לדעת ולרצון המנוגע.

והיו שרצו לדחות דאולי קטן בן יומו, איירי בעבד כנעני, והאדון הוא שהביאו אל הכהן.

ד. קיימא לן בעבודה זרה (מ"ז ע"ג ע"ב), שחליפי עבודה זרה אסורים בהנאה, ויש לדון ברובן שהיה לו עבד כנעני, ולשמעון היה עבודה זרה, והחליפו זה עם זה אם יאסר העבד בהנאה, והאיסור הנאה מהעבד הוא איסור הנאה לכל העולם, וביותר שהיה צריך להיות שאי נאסר, גם הוא עצמו אסור היה לו, ליהנות מעצמו, כיון שגם הוא מחויב במצוות.

ושאלתי דבר זה למרן הג"ר דב לנדו שליט"א, ואמר לי שאין לאדון בעלות לאסרו בהנאה.

ונראה להוסיף שבעלות האדון על העבד היא בעלות מוגבלת, דהא אין יכול האדון לחתוך ממנו איברים, [עיין רש"י (גיטין כ"א ע"ג, ד"ה לא)], וכמו כן מציינו בנדה (מ"ז ע"א) "דאמר שמואל לעולם בהם תעבדו (ויקרא כ"ב מ"ו), לעבודה נתתים ולא לבושה", כלומר לעבודה ניתנו העבדים, ולא לבושת, וא"כ הכי נמי אין לאדון בעלות על העבד לאסרו בהנאה.

ה. והשתא נשוב לנידונינו, דהיו שרצו לידחות דתינוק בן יומו שמיטמא בנגעים, איירי בעבד, ומלבד מה שדחוק להעמיד כן, עוד זאת נראה דליכא למימר הכי כיון שאם צריך בעלים, א"כ לא יהא סגי באדון, כיון שהאדון הוא בעלים על העבד רק לענין [לעשות ממנו] ממונות, אבל

פרפראות צבא הלוי

חג הפסח תשפ"ב

(חלק א')

תשובות

א. בערב פסח, מכיון שאין אומרים למנצח וגם אין אומרים מזמור לתודה, ואין אומרים תחנון, [וגם בערב יום כיפור אין אומרים זאת, אך בעיו"כ יש הוספות בשמו"ע כגון זכרנו וכו'], וכשחל ערב פסח ביום שישי, אף השיר של יום קצר יותר.

ב. במסכת סוכה בסוף פרק לולב הגזול (דף מ"ב ע"ב), "יכול לאכול כזית צלי שוחטין עליו את הפסח, שנאמר איש לפי אכלו (שמות י"ב ד), רבי יהודה אומר עד שיכול לברר אכילה, כיצד נחננין לו צרור וזורקו, אגוז ונטלני".

ג. בקרבן העומר, דבמשנה במנחות (דף ס"ו ע"א), איתא על קרבן העומר "הביאוהו לעזרה והיו מהבהבין אותו באור, כדי לקיים בו מצות קלי, דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים בקנים ובקולחות חובטין אותו, כדי שלא יתמעך", וכתב רש"י (ד"ה וחכמים), "ובקולחות בקלה של כרוב", וא"כ מצאנו שאז היו צריכים להביא לבית המקדש ירק כרוב.

ד. חשבון העשרונים הוא כזה, הרי בכל יום מימי הפסח היו מקריבים שני תמידים ולהם צריך שני עשרונים, ולמוסף היו מקריבים שבעה כבשים שלהם שבעה עשרונים, ועוד שתי פרים שלהם ששה עשרונים ואיל אחד שיש לו שני עשרונים, וסך הכל כל יום מימי הפסח היו מקריבים שבעה עשר עשרונים, אבל ביום השני של פסח הרי היו מקריבים גם כבש הבא עם העומר, ולו יש דין אחר שמביאים לו שני עשרונים, וא"כ נמצא שתשעה עשר עשרונים, היו מקריבים במנחת נסכים ביום השני של פסח. [ולענין שיעור היין והשמן, עיין ברמב"ם, ועיין עוד באחיעזר (ח"ד)].

ה. בבשר ששהה ג' ימים בלא מליחה, בליל פסח אפשר לאוכלו, רק ע"י מליחה צליה ובישול, דהנה איתא בשו"ע (י"ד סימן ס"ט ס"ב), "בשר ששהה ג' ימים מעת לעת בלא מליחה, נתייבש דמו בתוכו ולא יצא עוד ע"י מליחה, ואין לאוכלו מבושל, אלא צלי, ואחר שצלאו נא לא יבשלנו", והט"ד (שם ס"ק ל"ב), כתב "מצאתי בקובץ ישן וז"ל שמעתי מהרב שאמר בשם מהר"י שאמר משם מהר"ל וכו', גם שמעתי שכמדומה הוא, שראה כתוב בשם מהר"ר עוזר, שאם אחר ששהה ג' ימים מלחוהו כשיעור מליחה, והדיחוהו וצלאוהו, שוב מותר לבשל עכ"ל", ומבואר שאם מולחו ואח"כ צולוהו מותר בבישול, והנה הרי בליל פסח היום א"א לאכול צלי, אלא אם כן בישלו אחר כך, וכמבואר בשו"ע (או"ח סי' תע"ו א'), ובמשנ"ב (שם ס"ק א'), וא"כ אם שהה ג' ימים, הרי א"א רק לצולאו וכדכתב השו"ע, ולפי זה בשר כזה אין אפשרות לאוכלו בליל פסח א"א"כ ימלחנו ואח"כ יצלנו ואח"כ יבשלנו, [ועיין עוד בפתחי תשובה (סי' ס"ט ס"ק כ"ה), שכתב עוד עצה לליל פסח ע"ש].

ו. האיטור להסיח בשעת הסעודה, [לדעת הפרישה (סי' ק"ע ס"ק א'), שהוא רק בהסיבה].

ז. נראה שאין יכולים להוסיף בו ביום, כיון שמבואר במתני' בשבועות (דף י"ד ע"א), שמקדשים את העיר בשתי תודות, אם כן בכל יום אפשר להוסיף אבל בערב פסח א"א, שהרי מבואר בפסחים (דף י"ג ע"ב), שאין מביאין תודה בערב פסח משום שממעט בזמן אכילתו, [אך יש לדון בזה שהרי באמת אחת מן התודות נשרפת ע"פ נביא, עיין (שם דף ט"ז ע"א), והואיל והוא ע"פ נביא, אפשר דל"ש גם הנ"ל].

ח. המצרים קברו את הבכורים שמתו במכת בכורות, והוא פסוק מפורש בפסוק בתחילת פרשת מסעי "ומצרים מקברים את אשר הכה ד' בהם כל בכור" (במדבר ל"ג ד').

שאלות

א. מתי תפילת שחרית בחול, היא התפילת שחרית הקצרה ביותר בכל השנה.

ב. איתא במס' גיטין (דף ס"ד ע"ב), לגבי זכיה בקטן, שהשיעור הוא צרור וזורקו אגוז ונוטלו, אולם היכן מצינו שיעור זה לגבי קרבן פסח (לחד מ"ד).

ג. היכן מצינו שהיו צריכים להביא לבית המקדש ירק כרוב.

ד. כמה עשרונים מקריבים במנחת נסכים ביום השני של פסח.

ה. איזה אופן יש שאפשר לאכול בשר רק ע"י מליחה צליה ובישול.

ו. היכן מצינו דין שאינו מדיני והלכות פסח, ונוהג בזמן הזה רק בליל פסח.

ז. קימ"ל בסנהדרין (דף ב' ע"א), ובשבועות (דף י"ד ע"א), לגבי ירושלים, "אין מוסיפין על העיר וכו', אלא על פי בית דין של שבעים ואחד", ואיך הדין אם ראו ב"ד בערב פסח, שבאו קהל רב, ויש צורך להוסיף על העיר, האם יכולים להוסיף בו ביום.

ח. מה עשו המצרים עם הבכורים שמתו במכת בכורות, האם קברום, או שרפום, או השליכום ליאור, ובפרשת בא אינו מבואר דבר זה, אך הוא מבואר במקום אחר בתורה.

ט. בהגדה של פסח איתא שרבי יהודה היה נותן בהם סימנים דצ"ך עד"ש באח"ב, היכן מצינו בעוד מקום במשנה שרבי יהודה היה נותן בהם סימנים כאלו.

י. היכן מצינו דבר שבחול המועד סוכות אסור לעשותו, ובחול המועד פסח מותר לעשותו.

יא. ואיך אפשר למצוא אופן שמותר לכתוב בחול המועד סוכות, ואסור לכתוב בחול המועד פסח.

יב. ואיך אפשר למצוא איפכא אופן שמותר לכתוב בחול המועד פסח, ואסור לכתוב בחול המועד סוכות.

יג. היכן מצינו אופן שאסור לשתות מעט יין, ומותר לשתות הרבה יין.

יד. היכן מצינו אופן שבערב שבת ויו"ט, אסור לעשות סעודה, ואותה סעודה בערב פסח מותרת.

טו. היכן מצינו דינים מסויימים בכלה, ביום כיפור ובפסח.

טז. היכן מצינו אופן שצריך לשרוף כלי.

יז. יש מנהג ליקח תרנגולים בערב יום הכיפורים, היכן מצינו גם בערב פסח מנהג זה.

יח. היכן מצינו מצוה שנוהגת רק בשביעי של פסח.

יט. היכן מצינו משקה שאפשר לקדש עליו רק בפסח, ולא בכל השנה.

ט. במשניות במנחות, דאיתא שם (דף צ"ו ע"א), "שתי הלחם ארכן שבעה טפחים, ורחבן ד' טפחים, וקרנותי ארבע אצבעות, לחם הפנים ארכן י' טפחים, ורחבן ה' טפחים, וקרנותיו שבע אצבעות, רבי יהודה אומר שלא תטעה, ז"ד יח"ז", ועיין שם ברבינו עובדיה מברטנורא (במשניות מסכת מנחות פרק י"א משנה ד', ד"ה רבי), שכתב "ודרכו של רבי יהודה לתת סימנים, כמו דצ"ך עד"ש באח"ב".

י. בניית תנור, שהרי במועד קטן (דף י"א ע"א), מבואר שבחזה"מ פסח מותר לעשות תנור כיון שאין בו גשמים ומשום כך לאלתר הוא יבש ומיד יכולים לאפות בו כבר לצורך הרגל, משא"כ כשיורדים גשמים ברגל כגון בסוכות אסור לעשות תנור מכיון שאין עושה לצורך הרגל.

יא. אם אינו בקי בקריאת הלל שלם, ורוצה לכתוב את ההלל בחול המועד, שהרי בחזה"מ סוכות שקורין בו הלל שלם, ממילא יהא מותר לכתבו שהוא צורך המועד, אבל בחזה"מ פסח שאין אומרים הלל שלם ממילא יהא אסור לו לכתוב את ההלל.

יב. בספירת העומר, שהרי אם אינו בקי בסדר ספירת העומר, ורוצה לכתבו כדי שיוכל לספור, מותר בחזה"מ פסח, ולא בחזה"מ סוכות, [ועיין בשו"ת הגרע"א (סי' כ"ט), אם אפשר לספור בכתב].

יג. בערב פסח משעה עשירית, וכמבואר בשו"ע (או"ח סימן תע"א ס"א), שכתב "ויין מעט לא ישתה, משום דמיסעד סעיד, אבל אם רצה לשתות יין הרבה, שותה, מפני שכשהוא שותה הרבה, גורר תאות המאכל".

יד. בסעודת אירוסין, שהרי השולחן ערוך (אורח חיים סימן רמ"ט ס"ב), כתב "אסור לקבוע בערב שבת סעודה ומשתה שאינו רגיל בימי החול, ואפילו היא סעודת אירוסין, מפני כבוד השבת", ואילו במשנה פסחים (דף מ"ט ע"א), תנן "ההולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו, ולאכול סעודת אירוסין בבית חמו, ונוכר שיש לו חמץ בתוך ביתו, אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצותו, יחזור ויבער, ואם לאו מבטלו בלב". ובביאור הלכה (סי' תמ"ד ס"ז), תירץ שבערב פסח כיון שבלא"ה אין יכול לאכול חמץ אחר ד' שעות ע"כ אין זה בכלל סעודה גדולה שאסרו בע"ש וי"ט.

טו. ביום כיפור כלה מותרת הרי לרחוץ את פניה, כמבואר במשנה ביומא (דף ע"ג ע"ב), ובפסח מצאנו במשנה בפסחים (דף פ"ו ע"א), "והכלה הופכת את פניה ואוכלת", עיין שם.

טז. בכלי של הבדיקת חמץ, דעיין ברמ"א (או"ח תמ"ה ג'), שכתב "ואם לא מצא חמץ כשבדק ישרוף הכלי שלקח לבדיקה כדי שלא ישכח חובת ביעור".

יז. בריטב"א (פסחים דף ז' ע"א, ד"ה הואיל), שכתב "וכתב הר"ט ז"ל ויש מגדולי הדור מחמירין בעצמן, וחוששין ביום י"ד לקרקע הבית שנופלין שם פירורין, ולא אפשר למיבדק שפיר, וכובדין אותו וחוששין דלא אמרינן חזקתו בדוק, ומביאין שם תרנגולין לאכול פירורין, והא דאי לאו מילתא היא דמשום פירורין לא חשיבי ובטלי ואי משום פת חשוב דלא בטיל בההיא כו"ע חזקתו מתכבד".

יח. לשבות ממלאכה, עיין ברמב"ם, וכן בספר החינוך (מצוה ש'), שכתב "מצות שבתה בשביעי של פסח, לשבות ביום השביעי של חג הפסח, שנאמר ביום השביעי מקרא קדש (ויקרא כ"ג, ח'), וכבר כתבתי למעלה סמוך מצוה זו שבכל מקום שנאמר בתורה מקרא קדש ענינו לומר קדשהו שלא לעשות בו מלאכה, והיא מצות עשה", עיין שם, ויש גם לאו בפני עצמו שלא לעשות מלאכה בשביעי של פסח.

יט. חמר מדינה שאינו חמץ, דעיין במשנה ברורה (סוף סי' תפ"ג ס"ק י"א), שכתב "אם הוא חמר מדינה, ואפילו במקום שכל השנה אין רוב שתיית העם במי דבש, ורק בפסח, ג"כ יש להקל, (מ"א וא"ר וש"א דלא כח"י), ואפשר עוד דאם שתיית רוב ההמון לאקר"ץ [משקה מצמח הנקרא שושן], או עפ"ל טראנ"ק [משקה תפוחים], מותר ליקח אותו לארבעה כוסות, אם אין לו יין".

קושיות לכבוד הרגל

א. סכו בשמן תרומה ידיחנו

פסחים ע"ה סכו בשמן תרומה אם חבורת כהנים יאכלו, אם של ישראל אם חי הוא ידיחנו ואם צלי הוא יקלוף את החיצון. ולכא' ע"י הדחה יופסד השמן של תרומה והרי נאמר דין משמרת תרומתי שלא להפסיד תרומה. [וע' פסחים י"ג תורה ושורפין]

ב. סכו בשמן תרומה צלי יקלוף

פסחים ע"ה ב' סכו בשמן תרומה אם חבורת כהנים יאכלו, אם של ישראל אם חי הוא ידיחנו, ואם צלי הוא יקלוף את החיצון. יל"ע למה יקלוף נימא שיבא עשה של אכילת פסח וידחה לאו שלא אכילת תרומה לזרים, וע' זבחים צ"ז ב' גבי בשר קדש שנבלע בו פסול הק' בגמ' יבא עשה ודוחה ל"ת ותי' אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש, אבל כאן הל"ת אינו של מקדש, וע' בגליון הש"ס עירובין דף ק' שהביא ממהרי"ק בשם תו' שדן אם העשה במקדש ול"ת אינו במקדש אם דוחה, ואמנם ביבמות ה" מבואר שאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת, ובשאג"א סי' צ"ו מבואר דה"נ שאין עשה דוחה ל"ת שיש בו מיתה ביד"ש, והרי בתרומה לזרים יש מיתה ביד"ש.

אבל שמן זה שנבלע בכדי קליפה אין בו כזית והוי רק איסור חצי שיעור ונימא שעשה דאכילת פסח ידחה איסור ח"ש של תרומה והרי בח"ש אין מיתה ביד"ש.

ג. שוחט פסח על החמץ

פסחים ס"ג א' השוחט את הפסח על החמץ עובר בל"ת ר' יהודה אומר אף התמיד, ובגמ' אי' א"ר שמעון בן לקיש לעולם אינו חייב עד שיהא לשוחט או לזורק (עמ' ב') או לאחד מבני חבורה, וע' בצ"ח ד"ה אלא שכ' דבתמיד שעובר עליו משום לא תשחט לר' יהודה היינו דוקא שיש לשוחט או לזורק אך ל"ש שם לאחד מבני חבורה, וכדבריו מבואר בתו' מנחות ע"ח עמ' ב' ד"ה או לאחד מבני חבורה אפסח קאי אבל אתמיד פשיטא דלא מיחייב משום אחד שבישראל עכ"ל לפי הגהת מסורת הש"ס, (וע"ש בכ' הגר"ז שביאר בזה דה"ט משום שתמיד הוא קרבן צבור וע"כ אין נפ"מ במה שיש חמץ ליחיד, ועוד ביאר ע"פ ל' הרמב"ם אחד מבני חבורה שאוכלים פסח, ומבואר דתלי באוכלים וזה ע"פ המבואר בגמ' דתלי במי שעובר משום שעובר משום כל ילון, וזה דוקא באוכלים, וא"כ ל"ש ד"ז בתמיד דליכא אוכלין, וכ"כ שם בטהרת הקדש).

והנה בירושלמי אי' ר"ש בן לקיש אומר עד שיהא לשוחט לאחד מבני חבורה ר' יוחנן אמר לשוחט אע"פ שאינו מבני חבורה לאחד מבני חבורה אע"פ שאינו שוחט, ומבואר לפי ר"ל בירושלמי שאין חייב עד שיהא לשוחט שהוא עצמו מבני חבורה, ואין זה כד' ר"ל שהובאו בגמ' דידן דסגי בשוחט או באחד מבני חבורה, וצ"ע דא"כ היכי משכח"ל שיעבור השוחט תמיד משום שוחט על חמץ לר"ל דבעינן שיהא גם אחד מבני חבורה.

ד. שבירת עצם בפסח

בחולין י"א א' מר בריה דרבינא אמר אתיא משבירת עצם בפסח דאמר רחמנא ועצם לא תשברו בו וניחוש שמא ניקב קרום של מוח אלא לאו משום דאמר"ל זיל בתר רובא, ממאי דלמא דמנח גומרתא עליה וקלי ליה ובדיק ליה דתניא המחתיך בגידים והשורף בעצמות אין בו משם שבירת עצם. ויל"ע למ"ד בפסחים דף פ"ג שמבעוד יום אפשר מה"ת לשבור ורק מדרבנא אסור משום גזירה א"כ אין ראי'. גם ע"ש דף פ"ד שאם קולף מקום השבירה עד שאין שם כזית בשר אין לאו מה"ת רק שמא יפקע, אלא שרבינא אמר שם שבעצם הקולית שיש בתוך העצם מח כזית אסור וא"כ אפשר דה"נ בראש אסור.

ה. שבירת עצם בפסח (ב)

בחולין י"א א' מר בריה דרבינא אמר אתיא משבירת עצם בפסח דאמר רחמנא ועצם לא תשברו בו וניחוש שמא ניקב קרום של מוח אלא לאו משום דאמר"ל זיל

בתר רובא, ממאי דלמא דמנח גומרתא עליה וקלי ליה ובדיק ליה דתניא המחתיך בגידים והשורף בעצמות אין בו משם שבירת עצם. והגרע"א שם בתשו' הק' עוד שאפשר לשבור עצם הראש ע"י גוי או קטן, ועי"כ יוכלו לבדוק אם הוא טריפה, והנה יש שהעירו ע"ד הגרע"א שא"כ נמצא שא"א לקיים מצות ק"פ אלא עם גוי שישבור את עצמות הראש, וא"כ יש לדון אם אפשר שיש מצוה שא"א לקיימה ע"י ישראל לבד אלא רק בצירוף של גוי, והנה הגרע"א כ' שאפשר לשבור העצם ע"י גוי או קטן, וצ"ע איך אפשר לשבור ע"י קטן והרי יש לאו דלא תאכילום שאסור ליתן לקטן לעבור עבירה, כמבואר ביבמות קי"ד א' לא תאכלום כי שקץ הם לא תאכילום להזהיר הגדולים על הקטנים מאי לאו דאמר להו לא תאכלו לא דלא ליספו ליה בידים, ת"ש כל נפש מכם לא תאכל דם להזהיר הגדולים על הקטנים כו' דלא ליספו להו בידים ת"ש אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים כו' דלא ליטמו להו בידים כו', ובשו"ע או"ח סי' שמ"ג מבואר שאסור ליתן לקטן כל דבר איסור, ובב"י שם הביא מחלוקת הראשונים אם איסור זה נוהג בכל האיסורים או רק בשרצים ודם וטומאת כהנים, ואולי כוונת הגרע"א להק' להסוברים שאין נוהג בכך"ת.

צבא הלוי

פרט ועוללות מתורת רבנו צבני אליהו הלוי שמיטברג שליט"א

ו. הלל בליל פסח אחר חצות

בשו"ע סי' תע"ז ס"א כ' לאכול האפיקומן קודם חצות, וברמ"א כ' ויקדים עצמו שגם ההלל יקרא קודם חצות ומקורו מר"ן ובחק יעקב הביא מתו' מגילה כ"א א' שהלל א"צ קודם חצות, וגם במ"ב שם כ' שהוא רק דין לכתחילה, והנה בפסחים קט"ז ב' עד היכן הוא אומר ב"ש אומרים עד אם הבנים שמחה ובה"א עד חלמיש למעיינו מים, ובירושלמי הל' ה' אי' אמרו להן ב"ש וכי יצאו ישראל ממצרים שהוא מזכיר יציאת מצרים, אמרו להן בית הלל אילו ממתין עד קרות הגבר עדיין לא הגיעו לחצי גאולה היאך מזכירין גאולה ועדיין לא נגאלו והלא לא יצאו אלא בחצי היום שנאמר ויהי בעצם היום הזה הוציא ד' את בני ישראל וגו' אלא מכיון שהתחיל במצוה אומר לו מרק, וע"ש בקרבן העדה וכי יצאו ישראל ממצרים קודם חצות דנימא גם בצאת ישראל ממצרים קודם אכילה אלא אומר עד בצאת ישראל ואוכל הפסח עד חצות ואח"כ בצאת ישראל דסברי ב"ש דהגאולה והיציאה בחצות היתה ע"כ, ומבואר שלב"ש צריך לומר בצאת ישראל דוקא מחצות שאז היתה הגאולה, ולב"ה אין עדיפות לומר אחר חצות כיון שבלא"ה הגאולה לא היתה אלא בחצות היום ע"כ אין עדיפות לומר בחצות, אבל עכ"פ משמע לכו"ע שאפשר לומר אחר חצות וצ"ע.

ז. מנח בפסח שחל בשבת

בסוכה מ"ב ב' גבי יו"ט ראשון של סוכות שחל להיות בשבת שאין נוטל לולב מדרבנן ואי' בגמ' אמר רבה גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירנו ארבע אמות ברה"ר והיינו טעמא דשופר. יל"ע למה לא גזרו כן ביו"ט ראשון של פסח שחל בשבת. [א"ה, ר"ל ע"פ רש"י שם: ללמוד - נענועו או ברכתו].

ח. הפרשת חלה בטומאה ביו"ט

בפסחים מ"ו א' כיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט ר"א אומר לא תקרא לה שם עד שתאפה בן בתירא אומר תטיל בצונן א"ר יהושע לא זהו חמץ שמזהרין עליו בכל יראה ובבל ימצא אלא מפרישתה ומניחתה עד הערב ואם החמיצה החמיצה, ופירש"י משום דכיון שהפרישה שוב אינו ממון שלו ואינו עובר על כל יראה.

יב. דישה ביו"ט

א. וְיָבֵא מִלֶּאֱדָה ד' וַיִּשָּׁב תַּחַת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר בְּעֶפְרָה אֲשֶׁר לְיוֹאָשׁ אֶבְי הַעֲזָרִי וַגְּדַעְוֹן בְּנוֹ חֲבֵט חֲטִיִּים בְּגַת לְהַנִּיֵּס מִפְּנֵי מִדְּבָרָא: (יב) וַיָּבֵא אֶלְיוֹ מִלֶּאֱדָה ד' וַיִּאֲמַר אֵלָיו ד' עֲמִתָּה גִבּוֹר הַקֹּהֵל: (יג) וַיִּאֲמַר אֶלְיוֹ גְּדַעְוֹן בְּי אֲדָלַי נִגְשׁ ד' עֲמִנּוּ וְלָמָּה מִצְעָתְנּוּ כְּלִי-זָאת וְנִאֲתָה קְלִי-נִפְלְאָתְיוֹ אֲשֶׁר סְפָרְוֹ-לְבָנוּ אֲבוֹתֵינוּ לְאֲמַר הֲלָא מִמְצָרִים הֶעֱלָנוּ ד' וְעִתָּה נִטְשָׁנוּ ד' וַיִּתְּנֵנוּ בְּכַף-מִדְּבָרָא: [שופטים פרק ו פסוק יא]

וּפְרָשׁ"י אֲשֶׁר סָפְרוּ לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ, פִּסַּח הִיא אֲמַר לֹא אֲמַשׁ הִקְרַנִּי אֲבָא אֶת הַהֵלֶל וּשְׁמַעְתִּיו שְׁהִיא אֲוֹמֵר בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְעִתָּה נִטְשָׁנוּ אִם צְדִיקִים הִיוּ אֲבוֹתֵינוּ יַעֲשֶׂה לָנוּ בְּזֻכּוֹתֵם וְאִם רָשָׁעִים הִיוּ כִּשְׁם שְׁעֵשָׂה לָהֶם נִפְלְאוֹתָיו חֲנַם כֵּן יַעֲשֶׂה לָנוּ וְאִיהָ כֹּל נִפְלְאוֹתָיו:

וְהַעֲרִירֵנוּ בְּזֵה שְׁהִיא בְּפִסּוּק יֵא כְּתִיב שֶׁגְּדַעְוֹן הִיא בְּאוֹתוֹ זְמַן חֻבֵּט חֲטִיִּים וּפְרָשׁ"י הִרְדֵּק דְּהֵיִינוּ דֵּשׁ חֲטִיִּים, וְאִיךְ אִפְ"ל שְׁהִיא אוֹתוֹ הַיּוֹם פִּסַּח, שְׁאֲמַר אֲמַשׁ הִקְרַנִּי אֲבָא אֶת הַהֵלֶל, וְאִיךְ הִיא דֵּשׁ בְּיו"ט שֶׁל פִּסַּח. וְעַמְד בְּזֵה בְּס' דַּעַת תּוֹרָה לְמַהֲרָשׁ"ם סִי תצ"ה סְעִיף ב.

וְהֵנָּה בְּיו"ט מוֹתֵר מִלְּאֲכָה לְצוֹרֵךְ אוֹכֵל נֶפֶשׁ, וְאִ"כ אֲפִשֵׁר שְׁהִי לְצוֹרֵךְ אוֹ"נ, אֲלֵא שְׁהִיא נִחְלָקוּ הָרַאשׁוֹנִים אִם רַק מִלְּאֲכָת מְלִישָׁה וְאִילֵךְ מוֹתֵרֵת אוּ גַם מִקְצִירָה, וְעַי תּוֹ בִּיצָה ג' א' וְאִם אִינוּ אֲסוּר מַה"ת אֲלֵא מִדְּרַבְּנָן אֲפִשֵׁר שְׁעִדִּין לֹא תִיקָנוּ כֵּן בְּאוֹתוֹ זְמַן.

אֲבָל בְּאֲמַת שְׁהִיא כֹּל מַה שְׁמוֹתָהּ הוּא לְצוֹרֵךְ אוֹכֵל נֶפֶשׁ שֶׁל יו"ט, וְהִיא עַד הַקְּרַבֵּת הַעוֹמֵר בְּט"ז נִיֶּסֶן יֵשׁ בְּזֵה אִיסוּר חֲדָשׁ וְאִ"כ אִינוּ רְאוּי לְיו"ט.

יג. הרהור כדיבור בספירת העומר

בְּשׁו"ע סִי תפ"ט ס"ד מִי שְׁשׁוֹאֵל אוֹתוֹ חֲבִירוֹ בֵּין הַשְּׁמִשׁוֹת כְּמַה יְמֵי הַסְּפִירָה בְּזֵה הַלֵּילָה יֵאֲמַר לֹא אֲתַמּוּל הִיא כֵּן וְכֵן שְׁאִם יֵאֲמַר לֹא הַיּוֹם כֵּן כֵּךְ אִינוּ יֹכֵל לְחַזּוֹר וּלְמַנּוֹת בְּבִרְכָה, וְעַי בְּמ"ב דְּהֵיִינוּ לְמ"ד מִצְוֹת אֵין צְרִיכוֹת כּוֹנֵנָה וְאִף דְּקִימ"ל צְרִיכוֹת כּוֹנֵנָה לְעִנֵּין בְּרַכָּה צְרִיךְ לְהַחֲמִיר וּלְחַוֵּשׁ לַהֲךְ דַּעַה.

וְק' לְמ"ד הַרְהוֹר כְּדִיבּוֹר דְּמִי אִ"כ אִיךְ אֲפִשֵׁר לְבַרְךְ עַל סְפִירָה, שְׁהִיא קוֹדֵם הַסְּפִירָה חוֹשֵׁב אִיזָה מִסְפֵּר הַיּוֹם וְאִ"כ כְּבִר יֵצֵא יְד"ח לְמ"ד מִצְוֹת אִ"צ כּוֹנֵנָה וְשׁוֹב אֵין יֹכֵל לְבַרְךְ, וְעַי בְּמ"ב ס"ק כ"ח כ' דְּלַכְתִּחִילָה אֵין לֹא לְבַרְךְ אִ"כ יַדַּע מִתְחַלָּה אִיזָה יוֹם הַיּוֹם, וְעַי בְּבִאוּה"ל ס' ס"ב ס"ד דְּקִימ"ל הַרְהוֹר לֹא כְּדִיבּוֹר דְּמִי, אֲבָל מ"מ ד' הַרְמַב"ם וְהַסְמ"ג דְּהַרְהוֹר כְּדִבּוֹר דְּמִי.

וְעַי שְׁבִשְׁמ בְּעַה"מ דְּמֵאִי דְּקִימ"ל הַרְהוֹר לֹא כְּדִיבּוֹר דְּמִי הוּא מִסְפֵּק דְּאוֹרֵיִיתָא לְחוֹמְרָא וְאִ"כ בְּשֵׁאֵר בְּרַכּוֹת אִם בְּרַךְ ע"י הַרְהוֹר יוֹצֵא בְּדִעְבּוֹד, וְאִ"כ לְכַנ"ל שְׁאִם הַרְהוֹר סְפִירָה בְּלָבוּ כְּבִר יֵצֵא וְאִיךְ יֹכֵל לְבַרְךְ.

הודעה חשובה

עם תום החסדר, גיליון זה מופיע כעת בפעם האחרונה ב"קובץ גיליונות" ע"מ לקבל את הגיליון במייל יש לשלוח בקשה לכתובת zelig747@gmail.com

גב. ניתן לתרום דרך מערכת נדרים בכדי שנוכל לחמשיך את הפירסום

ויש להעיר שהרי חלה בזמן הזה דרבנן כמבואר בכתובות כ"ה א', ונמצא שמה"ת הרי החלה שלו ורק מדרבנן אינה שלו, וא"כ למה אינו עובר בב"י.

ט. הפרשת תרומה ע"ד רבים אם יש התרה

בפסחים מ"ו ב' והכא בהואיל קמיפליגי דר' אליעזר סבר אמרי הואיל ואי בעי איתשיל עלה ממוניה הוא ור' יהושע סבר לא אמרי' הואיל.

והנה נסתפקתי שהרי נודר ע"ד רבים אין לו שאלה ואיך הדין במפריש תרומה ע"ד רבים אם יש לו שאלה, וכבוד רבנו הגר"ח קניבסקי זללה"ה השיב שלכא' אין בו שאלה, אך כבוד רבנו הגר"ח לנדו אמר לי שלא מצינו ד"ז אלא בנדר שיכול לעשות איזה נדר שרוצה, אבל תרומה אחת היא וא"א לעשות תרומה בדרגה אחרת.

והנה אם לא מהני שאלה במפריש על דעת רבים למה לא אמרו שיפריש חלה ע"ד רבים ומתוך כך לא יוכלו להשאל.

י. עירוב תחומין ביו"ט שחל בע"ש

בעירובין ל"ח ב' אלא הא דאמר רב יהודה עירב ברגליו יום ראשון מערב ברגליו יום שני, עירב בפת ביום ראשון מערב בפת ביום שני, הא קא מכין מיום טוב לשבת, אמר ליה מי סברת דאזיל ואמר מידי, דאזיל ושתיק ויתבי, ובמ"ב ס' תט"ז ס"ק כ"ד כ' "ועיין בפמ"ג שמצדד לומר שגם הברכה על העירוב לא יוכל אז לברך כי עי"ז יהיה מנכר הכנה".

וצ"ע איך מותר לעשות כן כשמפסיד ברכה ומ"ש מאילם לא תירום ע' תרומות פרק א'.

[בש"ע סימן שכ"ג ס"ז מותר להטביל כלי חדש הטעון טבילה, ויש אוסרים, וכ' רמ"א ואם הוא כלי שראוי למלאות בו מים, ימלאנו מים מן המקוה ועלתה לו טבילה ובמג"א ס"ק י"ג כ' "ונ"ל דלא יברך דאז אינו מוכח שעושה לשם טבילה וכ"כ בתשב"ץ קלף", ובשו"ת אבנ"מ סי' י' הק' איך מותר לעשות כן שהרי במשנה תרומות פ"א א' ערום לא יתרום משום שאין יכול לברך, ומבואר שאין עושים מצוה באופן שמפסיד הברכה.

ובאבנ"מ כ' ד"ל שבאופן זה כיון שאין עושה לשם טבילה הרי אין צריך ברכה משא"כ בתרומה שצריך ברכה ומפסיד הברכה ע"כ אסור, מ והנה לענין עירוב ק' כהנ"ל שמניח עירוב ביו"ט לשבת אינו מברך ואיך מותר לעשות כן הרי מפסיד הברכה, וכאן דמי לתרומה שצריך לברך ואין מברך].

יא. ב' לאוין שניתקו לעשה

בשאג"א סי' ע"ח כ' דהך כללא דעשה אינו מנתק ב' לאוין היינו שמנתק לאו א' וממילא לוקה פעם אחת, וע"ש דהרי בפסחים צ"ה מבואר דלאו דב"י ניתק לעשה, וברמב"ם דלוקין עליו, אך באמת שברמב"ם לא נזכר שלוקה ב' פעמים, וא"כ י"ל דבאמת גם הרמב"ם ניתק לעשה ורק שעשה אינו מנתק ב' לאוין אלא רק לאו א' וע"כ לוקה רק פעם אחת ע"ש.

והנה במכות דף ט"ז מבואר שאין לוקין על לאו של גזילה ובגמ' מבואר משום ניתק לעשה ומבואר בתו' שאף שכשאינו בעין הוי ניתק לעשה, ובריטב"א כ' משום שאין לוקה ומשלם, וע' ברמב"ם שגבי גזילה כ' ניתק לעשה וגבי גניבה כ' משום שניתן לתשלומין וע' באבן האזל.

והנה אם נימא שגם בגניבה משום ניתק לעשה, יש לדון לפמש"כ בשו"ת הרשב"א ח"ו סי' רפ"ז שכ' "והגונב יש עליו ג' לאוין א' משום גונב וא' שנשבע שלא יחזיר אותם והו"ל עובר על ד"ת וא' משום גזל לפי שהוא גזול שלא מדעת ואעפ"י שהגזלה בכלל הגניבה ההוא אלא שנסתר בלקיחתן משום שאמרו אל תגנוב את שלך מאחורי הגנב שלא יתראה עליו כגנב ואם אסור בשלו כ"ש בשל אחרים", ונמצא שכל גנב עובר בב' לאוין ואם מה שאין לוקה הוא משום שניתק לעשה הרי אין עשה מנתק ב' לאוין, ובשלמא לתו' הוא דוקא בסמוכים, אבל להשאג"א שעשה מנתק לאו א' ולא ב' לאוין א"כ כל גנב ילקה.

אכן ברמב"ם ריש הל' גניבה מבואר שבגניבה אין לוקים משום שניתן לתשלומין.